

WILLIAM SHAKESPEARE

HAMLET

KANSALLISTEATTERI

William Shakespeare

Hamlet

Maailma on sijoiltaan.

Tehtävät on laatinut Englantilaisen koulun äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori **Elisa Kilponen**.

NÄYTELMÄÄ EDELTÄVÄ TUNTI

Näytelmää edeltävällä tunnilla voidaan pelata **Hamletin haamu -lautapeliä**. On hyvä valmistautua ajoissa tulostamaan (+leikkaamaan ja laminoimaan) se eri ryhmille ja varata tunnille myös noppia ja pelimerkkejä.

MUITA TEHTÄVIÄ EDELTÄVÄLLE TUNNILLE:

1. Teatterimuseon sivuilla on tutkijoiden kuvan perusteella tekemiä tulkintoja ja aikalaiskritiikin näkemyksiä eri aikojen Hamlet-suorituksista.

https://www.teatterimuseo.fi/oppimateriaalit/skene/historiaa/hamlet.php?s-how_all=1# aarne

a) Tutustukaa vanhoihin Hamlet-näytelmien kuvauksiin Teatterimuseon nettisivuilla.

b) Katsokaa kuvaa uudesta Hamletista ja keskustelkaa siitä, millaisia odotuksia näytelmä kuvan rusteella herättää.

2. Tutustukaa seuraaviin blogikirjoituksiin:

<https://kansallisteatteri.fi/blogi/ofelia-elaa/> <https://kansallisteatteri.fi/blogi/vaari-oppii-lopulta/?fbclid=IwAR14KoUrE7a5EwX7JVbr sTNLI1rQyewrC3FmUa-Cb-FhIm4Vd6YjpCRExOa4>

Vaihtoehtoisesti voi käydä läpi vain esimerkiksi seuraavat kohdat tekstistä.

Keskustelkaa, millaisia ajatuksia ne herättävät?

Uusivirta kirjoittaa blogitekstissään "Vaari oppii lopulta" seuraavasti:

- Hamlet on näytelmä, jossa tanskalaista prinssiä ahdistaa ihan helvetisti. Valkoi-senheteromiehen eksistentiaalinen kriisi on tietysti tärkeä aihe, mutta määrättyä ummehtuneisuutta siitä väistämättä uhkuu nykypäivän aatosilmastoon. Miten siitä päästään yli — se on 2020-luvun Hamlet-esityksen keskeisin kysymys. Miksi tämä teos, miksi tällä porukalla, miksi tässä paikassa, miksi nyt. Tehdäkö vai eikö, sitä sopii todellakin kysyä.

...

- Ofelia on kirjoitettu nyökkäilemään, myötäilemään, vannomaan, lupaamaan, tottelemaan. Ofelia saa oman äänensä vasta kun hänen isänsä kuolee. Hän menee suunniltaan, aivan kuten Hamletkin vastaavan menetyksen kohdatessaan. Hamletin varsinainen "hulluus" on kuitenkin älyllistä performanssia, kun taas Ofelian pimah-taminen on hallitsematonta ja "hysteristä", kuten naisten mielialanvaihtelut ovat perinteisesti tulleet miesselitetyiksi.

Miehet selittävät Ofelialle asioita. Tähän tyyliin:

"Jos olette sekä siveä että kaunis, niin älkää päästäkö kauneuttanne puuhaamaan siveytenne kanssa."

Kuitti tälle.

Hamletilla tuntuu muutenkin olevan vaikeuksia sukupuolieron kanssa.

"Häilyväisyys, nimesi on nainen!"

"Pahat aavistukset vaivaavat yleensä naisia."

"Luoja antoi teille yhdet kasvot, ja te maalaatte päälle toiset." Ja niin edelleen.

Naissukupuolella on siis tällaisia rasittavia ongelmia. Tarkoitushakuinen lukija voisi nähdä prinssi Hamletissa aika vitunmoisen misogynin.

Fanni Noroila kirjoittaa blogitekstissään "Ofelia elää" seuraavasti:

-Ofeliaa on toistuvasti tulkittu niin, että hän menee surustaan sekaisin, menettää kaiken jälkeen vieläpä mielensä. Tämä on patriarkaatin juoni. Naisen ja miehen tunteet ovat sen mukaan olemuksellisesti erilaisia. Nainen on tunteidensa edessä totaalisen heikko ja niiden vietävissä, mies taas kykenee valjastamaan ne älykkyy-tensä voimalla omaehtoiseen palvelukseen. Naiset ovat eläneet vuosisatoja sorron ja hyväksikäytön alla, ja tämän sorron aiheuttaja on kertonut silmät viattomuuttaan loistaen tarinaa: Jos tähän väkivaltaan reagoi negatiivisilla tunteilla, on mielenterve-yspotilas. Hysterian historia ei ole kaunista luettavaa.

3. Tutustukaa tunnin lopuksi seuraavien osioiden kysymyksiin (henkilöt, lavas-tus, puvustus, musiikki, teemat). Näihin voi kiinnittää näytelmää katsoessa huomiota. Käsitteletunnilla näitä käydään tarkennettuina läpi.

HENKILÖT

1. Hamlet

- a) Miten Hamletin hulluus näkyy hänen käytöksessään ja puheessaan?
- b) Onko Hamlet hullu vai onko hän hullu vain muiden käytöksen vuoksi?
- c) Miksi hän on hullu?
- d) Missä kohtaa Hamletin käytös muuttuu?
- e) Voiko Hamlet valita kohtaloaan?
- f) Millainen on hänen suhteensa muihin?

2. Ofelia

- a) Mikä saa Ofelian niin epätoivoiseksi?
- a) Saako Ofelia toteuttaa vapaasti itseään?
- b) Millaisia ristiriitoja Ofelialla on?
- c) Onko Ofelia hullu?

4. Laertes

- a) Millaiset välit ovat Laerteella ja Ofelialla?
- b) Miten Polonius suhtautuu poikaansa Laartekseen?
- c) Mitkä ovat Laarten heikkoudet?

5. Muut henkilöt

- a) Millainen rooli Hamletin äidillä on tarinassa?
- b) Ovatko Rosencrantz ja Guildenstern Hamletin todellisia ystäviä?
- c) Miten Polonius kohtelee Hamletia, Ofeliaa ja Laertesta?

PUVUSTUS

- 1. Mitä symbolisia merkityksiä on eri vaatteiden väreillä?
- 2. Miten puvustuksen tyyliä voisi kuvailla?
- 3. Missä kohtaa vaatteilla (tai niiden puutteella) on selkeä merkitys?

LAVASTUS

Kiinnittäkää huomio lavastuksen eri elementteihin.

- Tausta
- Isot elementit lavalla
- Eri tasojen käyttö - Valaistus

MUSIIKKI

1. Miten musiikki luo tunnelmaa?
2. Mitä merkityksiä kappaleiden sanoilla on?

TEEMAT

1. Lavalla toistuvat elementit tai esineet eli motiivit ja niiden yhteys teemoihin.
2. Repliikit - mitä erityisesti toistuvat repliikit merkitsevät?
3. Monologit - millaisia teemoja niissä tulee esille?

NÄYTELMÄN JÄLKEINEN KÄSITTELYTUNTI

Käsittelytunnin voi aloittaa esimerkiksi sillä, että jokainen saa vapaasti assosioiden kirjoittaa tuntemuksiaan ja ajatuksiaan esityksestä noin viiden minuutin ajan. Tajunnanvirran taustalle voi laittaa soimaan kirjoituksen ajaksi esimerkiksi hiljaa The Doorsin kappaletta The End.

<https://www.youtube.com/watch?v=VScSEXrWUqQ>

Osiot (henkilöt, lavastus, puvustus, musiikki ja teemat) voi rakentaa esimerkiksi eri pisteisiin ympäri luokkaa ja pisteitä voi kiertää esimerkiksi ryhmissä. Ryhmässä yksi voi olla kirjuriina, jolloin saadaan myös ajatuksia hieman ylös. Opettaja voi rajata kysymyksistä mukaan vain osan tai yhdistää osioita. Toki kysymyksiä voi hyödyntää myös muulla tavoin. Pieninä välipaloina osioiden välissä voi tehdä esimerkiksi seuraavia toiminnallisia tehtäviä.

TOIMINNALLISET TEHTÄVÄT

1. Rajatkaa tila, joka edustaa näyttämöä. Jokainen valitsee mielestään ensin jonkin esineen, henkilön tai tilanteen näytelmästä, joka jäi mieleen merkityksellisenä tai kysymyksiä herättävänä. Vuorotellen jokainen tulee tilaan ja kertoo, mikä tai kuka on ja mitä on tekemässä sekä asettuu valitsemaansa henkilöä tai elementtiä edustavaan asentoon.
2. Tehkää 2-4 hengen ryhmissä patsaita. Jokainen ryhmä pohtii, mikä oli mielestään näytelmän a) mielenkiintoisin b) merkittävin c) omituisin kohta ja tekee siitä patsaan, joka esitellään muille aina 2 minuutin harjoittelun ja suunnittelun jälkeen.
3. Tehtävä pareittain tai ryhmissä. Jokainen valitsee itselleen henkilöhahmon, jonka kirjoittaa paperille / post-it -lapulle. Ryhmän muut jäsenet tai pari yrittää arvata, minkä hahmon toinen on valinnut. Vastaaaja saa vastaukseksi kysymyksiin vain elehtiä (nyökätä, pudistaa päätä, kohautella olkiaan) ja kukin saa arvata vain kerran hahmoa - muiden kysymysten on liityttävä ominaisuuksiin tai tekemisiin.

4. Puhuva pää. Ryhmä jaetaan 3-4 hengen ryhmiin. Jokainen ryhmä saa haluamansa roolin näytelmästä, kuitenkin siten, että kaikilla on eri rooli: Hamlet, kuningas, Hamletin isän haamu, Ofelia, Laertes, kuningatar tai Polonius. Valittu hahmo on kaikkien tiedossa.

Ryhmä keksii kysymyksiä toisilta hahmoilta valitussa roolissaan.

He myös vastaavat roolissa heille esitettyihin kysymyksiin.

Mahdollisia kysymyksiä:

- Oletko järjissäsi?
- Miksi käyttäydyit kuten käyttäydyit?
- Mitä tunteita tunnet voimakkaimmin?
- Miksi tapoit itsesi?
- Rakastatko minua?
- Miksi tapoit kuninkaan?
- Miksi joit myrkkyä?
- Mitä mieltä olet X:stä?
- Millainen suhde sinulla on isääsi?
- (Keksikää lisää kysymyksiä!)

OSIOT

HENKILÖT

2. Analysoikaa Hamletia.

- g) Miten Hamletin hulluus näkyy hänen käytöksessään ja puheessaan?
- h) Onko Hamlet hullu vai onko hän hullu vain muiden käytöksen vuoksi?
- i) Miksi hän on hullu?
- j) Missä kohtaa Hamletin käytös muuttuu?
- k) Voiko Hamlet valita kohtalooaan? Missä kohtaa hän olisi voinut toimia toisin?
- l) Miksi Hamlet puhuu välillä englantia?

3. Analysoikaa Hamletin suhdetta muihin.

- a) Hamletin suhde Ofeliaan.
- b) Hamletin suhde Laertekseen.
- c) Hamletin suhde äitiinsä.
- d) Hamletin suhde Poloniukseen.
- e) Hamletin suhde Rosencranziin ja Guildensterniin.

3. Analysoikaa Ofeliaa.

- d) Millaista taakkaa Ofelia kantaa? Mikä saa hänet niin epätoivoiseksi?
- e) Millaisia käytösmalleja vastaan Ofelia kapinoi? Miten se näkyy hänen käytöksessään?
- f) Millaisia ristiriitoja Ofelialla on?
- g) Onko Ofelia hullu?

4. Analysoikaa Laertesta.

- d) Millaiset välit ovat Laerteella ja Ofelialla?
- e) Miten Polonius suhtautuu poikaansa Laertekseen?
- f) Mitkä ovat Laerteen heikkoudet?

5. Analysoikaa muita henkilöitä.

- d) Millainen rooli Hamletin äidillä on tarinassa? Onko hän Hamletin puolella? Rakastaako hän poikaansa?
- e) Ovatko Rosencrantz ja Guildenstern Hamletin todellisia ystäviä? Miksi, miksi eivät?
- f) Miten Polonius kohtelee Hamletia, Ofeliaa ja Laertesta? Mitkä ovat Poloniuksen pyrkimykset? Kenen puolella hän on? Välittääkö hän lapsistaan?

PUVUSTUS

4. Mitä symbolisia merkityksiä on seuraavilla väreillä?

- a) Kulta
- b) Musta
- c) Valkoinen
- d) Sininen

2. Analysoikaa eri henkilöiden pukeutumista.

- a) Ketkä kaikki pukeutuvat kultaisiin tai kimaltaviin vaatteisiin? Mitä se viestii?
- b) Ketkä kaikki pukeutuvat mustiin vaatteisiin? Mitä se viestii?
- c) Missä tilanteissa pukeudutaan selvästi mustaan?
- d) Miksi Polonius pukeutuu siniseen pukuun?
- e) Mikä merkitys on alastomuudella?

3. Kuvailkaa puvustuksen tyyliä ja aikakautta.

- a) Millaisia viittauksia Shakespearen aikaan on puvustuksessa?
- b) Mihin seuraavista tyyleistä puvustus mielestäsi parhaiten liittyy ja mitä tulkintoja puvustuksen kuvaileminen avaa näytelmässä?
 - cyberpunk
 - futuristinen
 - science fiction
 - renessanssiaikainen
 - moderni
 - nykypäiväinen
 - arkinen
 - juhlava
 - bilehenkinen
 - rockhenkinen
 - queer
 - jokin muu, mikä?

LAVASTUS

2. Analysoikaa lavastuksen elementtejä.

- a) Telineet. Millaisia mielikuvia tulee rakennustelineistä?
 - Millaisessa paikassa voisi vastaanlaisia telineitä nähdä?
 - Mitä symbolista merkitystä rakennustelineillä voisi olla näytelmän taustalla?
- b) Valaistus. Millaisia ajatuksia valaistus (neonvalot, eri väriset valot, vilkkuvat valot, jne) herättävät?
 - Millaista tunnelmaa valaistus luo?
 - Missä tilanteissa valaistuksen rooli korostuu tai valaistus muuttuu?
- c) Puun kanto / juurakko. Millaisia ajatuksia tulee kaadetun puun kannosta?
 - Millaisia symbolisia merkityksiä on puulla, juurilla – tai kaadetulla puulla?
 - Miten voi tulkita puun hakkaamisen elettä?
- d) Tasot ja tila. Miten eri tasoja ja tilaa hyödynnetään lavastuksessa?
 - Millaisissa tilanteissa ollaan lavalla?
 - Millaisessa tilanteessa noustaan ylös?
 - Millaisessa tilanteessa laskeudutaan alas monttuun?
 - Miten hyödynnetään lavan ulkopuolisia osia?

MUSIIKKI

1. Tarkastelkaa Britney Spearsin kappaletta "Baby one more time".
 - a) Miten seuraavat säkeet liittyvät näytelmään?
"My loneliness is killing me (And I)/ I must confess, I still believe (Still believe) / When I'm not with you, I lose my mind / Give me a sign / Hit me, baby, one more time"
 - b) Miksi Ofelia esittää kappaleen?
2. Analysoikaa The Smiths -yhtyeen kappaletta "The Queen is dead".
 - a) Millä tavalla kappaleen nimi liittyy näytelmään?
 - b) "Oh, has the world changed, or have I changed?" Millä tavalla tämä säe liittyy näytelmään?
 - c) Tarkastelkaa kappaleen lyriikkaa kokonaisuudessaan. Mitä yhtymäkohtia näytelmään löydätte?
3. Analysoikaa musiikkia tunnelman rakentajana.
4. Miten voi tulkita sen, että Hamlet esittää The Doorsin The End -kappaleen?

TEEMAT

1. Analysoikaa näytelmän tematiikkaa.
 - a) Mitä teemoja seuraavat motiivit eli toistuvat esineet/elementit nostavat esiin?
 - siivet
 - suuri muovi -pääkallot
 - jokin muu, mikä?
 - b) Millaisia teemoja eri henkilöt nostavat esiin?
 - Hamlet
 - Ofelia
 - Laertes
 - Haamu
 - c) Mitä teemoja näytelmässä toistuvat repliikit nostavat esiin?
 - "Maailma on sijoiltaan".
 - "Olla vai ei?"

- "Kuolla, nukahtaa – nukkua ja kenties uneksia"
- "The play is the thing"
- "Luostariin siitä - mene"

2. Analysoikaa näytelmässä esiintyviä monologeja. Millainen merkitys monologeilla on kokonaisuuden kannalta?

- Kuningas Claudiuksen monologi, jossa hän pohtii rukoilemista, ja jonka Hamletin murha-aie keskeyttää.
- Ofelian monologi, jossa hän puhuu kuoleman ihanuudesta - "Olla vai ei?"
- Hamletin monologi, jossa hän puhuu näytelmän mahdista ennen kuin virittää hiirenloukun eli näyttää kuninkaan reaktion paljastavan näytelmän.